Расцiслаў Бензярук

АЗБУКА НААДВАРОТ

Гумар i сатыра

Брэст
"Альтернатива"
2008

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Беи)-5
Б46

Асаблівую ўдзячнасць аўтар выказвае за падтрымку і спонсарскую дапамогу Жабінкаўскаму аддзяленню Беларускага фонду міру (старшыня Л. І. Ярмашук).

Бензярук, Р. М.
Б46 Азбука наадварот: гумар і сатыра / Расціслаў Бензярук. - Брэст: Альтернатива, 2008. - 60 с.

ISBN 978-985-521-015-4.

Байкі, вершы, пародыі, скорагаворкі, эпіграмы складаюць незвычайную, вясёлую азбуку, прапанаваную пісьменнікам Расціславам Бензеруком, які жыве ў прыгожым горадзе Жабінка. У другой частцы кнігі чытач пазнаёміцца са сцэнічным вершаваным жартам "Роднасныя душы", які могуць выкарыстаць у сваіх выступленнях удзельнікі мастацкай самадзейнасці.

ББК 821.161.3-1
УДК 84(4Беи)-5

ISBN 978-985-521-015-4

ПАД ПІЛЬНЫМ НАГЛЯДАМ ДЗЕДА КАНДРАТА

Я не магу пахваліцца, што давялося мне сустракацца з народным пісьменнікам Беларусі, лаўрэатам Дзяржаўных прэмій Кандратам Крапівой, гутарыць з ім. Хаця аднойчы выпала бачыць яго, так бы мовіць, “жыўцом”. Было гэта ў лістападзе 1969 года, калі нас, маладых літаратараў, прывезлі на пленум Саюза пісьменнікаў БССР.

Кандрат Кандратавіч сядзеў у прэзідыуме поруч з такімі волатамі беларускай літаратуры, як Пятрусь Броўка, Міхась Лынькоў, Васіль Быкаў, Пімен Панчанка... Быў ён вельмі сур’ёзны, як бы заняты нечым сваім, і вельмі важным.

Не мог тады я нават дапусціць думку, што выпадзе нам “сустракацца” на газетных і часопісных старонках. І адбудзецца гэта вельмі скора - ужо ў лютым 1971 года. Напісаўшы першую гумарэску “Я змяніў прозвішча”, паслаў яе ў “Вожык”. Часопіс тады выходзіў двойчы ў месяц. У нумары 4, якраз у пярэдадзень 75-годдзя Крапівы, яна з’явілася ў друку.

На гэтай жа старонцы быў змешчаны і сяброўскі шарж на вядомага сатырыка. Кандрат Кандратавіч уважліва, як бы з запытаннем, а ці хопіць у вас, хлопцы, пораху быць гумарыстамі, глядзеў на творы маладых, хто стараўся прымусіць рассмяяцца чытача.

Да наступнага яго юбілею нам выпала зноў быць на адной старонцы ў газеце "Піянер Беларусі". Зверху - добрае слова пра Крапіву і дзве байкі, а ніжэй - маё апавяданне “Марынін хлеб”.

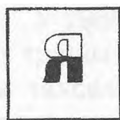
У 1986 годзе адзначаліся 90-ыя ўгодкі Кандрата Крапівы. У трэцім нумары “Бярозкі” былі змешчаны яго лепшыя байкі, а таксама юбілейнае эсэ Івана Навуменкі. Тут жа і мая аповесць “Цвёрды арэшак”. Потым нам удавалася “бачыцца” ў чытанках для малодшых школьнікаў, у кнігах “Вясёлка”, што выпускаліся да юбілею часопіса.

“Э!-памахаў пальцам Дасціпны Чытач. - Гэта, мусіць, не сустрэчы, а выпадковае супадзенне...” - “Можа быць,-не стаў спрачацца я. - Але ж калі друкуешся на адной старонцы з вядомым сатырыкам, дык і сам цягнешся да той “планкі”, што падымае класік...”

9 верасня 2008 г. ***Аўтар***

АЗБУКА НААДВАРОТ

Байкі, вершы, пародыі, скорагаворкі, эпіграмы

ЯЎГЕНІЯ - У ГЕНІЯ

\- Жыву я ў генія!" -
Казала Яўгенія -
Прыгажуня, модніца,
Хатняя работніца.
Ад святла і да цямна
Хутка і старанна
Працавала яна
У музыкі Яна.

ЯКАЎ, ЯРАСЛАЎ, ЯКУБ...

Скорагаворкі

Бачыў Якаў
Дзесяць якаў.
Не хвалько быў -
І не якаў.

Яраслаў у Яраслаўлі
За старанне ў ліку слаўных.

Біў у грудзі наш Якуб
І хваліўся ўсім: "Я - куб!"
Адказаў яму Кандрат:
"Ты не куб і не квадрат!"

Янька -
Нянька
Ванькі-ўстанькі.

"Яначка-Янка -
Трэснутая шклянка!
Вось табе дражнілка..." -
Смяяўся Данілка.

ЯК

“Як завуць?” - спыталі ў яка.
“Як!” - прамовіў небарака.
Тыгр не ўцяміць аніяк,
Ці, папраўдзе, гэта як.
Ліска хітрая маргне;
“Можа, як? А можа - не?!”
Апалчыліся звяры:
“Як завешся, гавары!”
Як яму было не плакаць:
Змусілі разоў сто якаць?!

ЯБЛЫК

Яблык ад яблыні блізка ўпадзе.
Янка да Ядзі штовечар ідзе.
Мае Ядвіся і прымхі, і гонар.
Людзі прарочаць, што Янку прагоніць.
Той пасміхаецца: “На кожную Ядзю
Можна, як хочаш, знайсці супрацьяддзе!..”
Яблык вялікі, сакоўны, духмяны
Ён кожны вечар прыносіць каханай.
Гожы - і смаку яго не забудзеш!
Баюць бабулькі: “Вяселлейка будзе!..”

ЮЛЯ ЦІ ЮЛА?

Наша Юля, як юла,
Не ўсядзіць на месцы:
Тут была і там была
Мо разоў па дзвесце.
Можа, трыста ці пяцьсот?
Хто лічыў, скажыце.

Калі хочаце рэкорд,
З Юлькай пабяжыце.
Скача ў лузе і ў лазе.
Кажа ёй бабуля:
“Вечна на адной назе -
Ты юла ці Юля?!” -
“Э, не трэба, баба Уля,
Зваць юлой - я ваша Юля!”

ЮБІЛЕІ

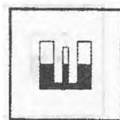
Людзі маюць прывілею:
Сустракаюць юбілеі,
Каб пад чарку ці пад грошы
Зноў пачуць, які харошы,
Што дабіўся сам нямала -
Ёсць і сала, і да сала.
Ды не толькі ўспомняць ежу,
А машыну і катэджы,
Слаўных дзетак дый унукаў,
Што прабраліся ў навуку.
Жыць яшчэ не менш паўвеку
Наваражаць чалавеку...
У жыцці, як прывілеі,
Нам даюцца юбілеі.

ЭПІГРАМА

Што ў нас было гадоў за дзвесце,
А што - за трыста дваццаць пяць,
Раскажа ўсё дакладна, к месцу...
І трэба ж у гісторыю залезці,
Што толькі вушы ўжо тырчаць.

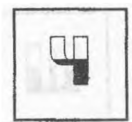
ШТАНЫ Ў ХАЦЕ

Байка

Клім на вяселлі перабраў.
Яго дамоў цягнула жонка.
То носам вуліцы араў,
То песні гарлапаніў звонка,
А дома кінуў жонцы неспадзеўкі:
'Ану, пайшлі на дзеўкі!"
Прылашчылася: "Клімушка, мой лавелас,
Да дзевак пойдзем у наступны раз!.."
І праўда, у наступны раз
Клім, быццам верхалаз,
Цераз балкон прабраўся да суседкі,
А там якраз -
І муж, і дзеткі.
Клім, атрымаўшы адваротаў паварот,
Дамоў прыцёгся, як пабіты кот.
А жонка і лячыла, і ласкала...
"Ён што, спявак з "Ла Скала",
Што цацкаешся з ім? - спытаўся брат Пятро. -
Падонак - вось ён хто! Я зразумеў нутром
Не робіць, а гуляе, п'е
Ды, можа, у дадатак - б'е?" -
"Усякае бывае, браце,
Ды трэба, каб штаны былі ў хаце!.."
Пятро згубіў аж мовы дар:
Наіўна верыў ён, што хаце трэба гаспадар.
Пасля падумаў: мо таму
Ад жонкі дастаецца так яму,
Што на рабоце дзень пры дні,
Што ж да чужых жанок - дык Божа барані,
Не выпіў аніколі без прычыны?..

Мы расчаруем тых, на жаль,
Хто ў байцы пра штаны вышуквае мараль
І логіку ў паводзінах жанчыны.

ЧЫСТАПЛЮЙ

Мой сусед інтэлігентны.
Чыстаплюй, о Божа мой!
Што ні баба, то паненка
І не скажа слова “гной".

ЧУЖЫЯ СЛОВЫ

Канстытуцыя.
Прызентацыя.
Прастытуцыя.
Каранацыя.
Камунізм.
Менталітэт.
Плюралізм.
Аўтарытэт.
Дзе народныя высновы?
Ці часы благія,
Што пралезлі ў нашу мову
Выразы чужыя?
Што дасталася па праву,
Нішчым без упынку
І гісторыю, і славу,
Словы-залацінкі...

ЧОРТАПАЛОХ

Байка

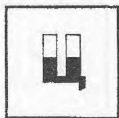
На скрыжаванні палявых дарог
Узрос, адцвіў Чортапалох.
На славу
Ён знайшоў
Сабе забаву,
Бо, хто ні ехаў, ні ішоў,

Чапляўся да адзення, ног.
“Сказаць табе я мушу, -
Не выцерпела Груша, -
Хоць ад мяне карысці болей,
І то чапляцца да людзей я не дазволю,
А ты?..” - “Дадай яшчэ: як мог?! -
Зарагатаў Чортапалох. -
Дык у людзей заўсёды: хто нахабны,
Той цягне прагна...”
Зашалясцела Груша: “Годзе!
Нашто нядобра кажаш аб народзе?” -
“Павер мне, Груша, ад сябе
Ніхто ніколі не грабе!..”

Што ж, кожны цэніць па сабе.

ЧАЙНІК

“Я не чайнік,
А начальнік! -
Закіпаючы, крычаў,
Пырскаў парай. -
Хто мне пара?!
Я адзін гатую чай!
Каб навекі
Шпалы, рэйкі,
Я тады б усіх павёз
Цераз горы,
Цераз рэкі,
Як сапраўдны паравоз”.
“Сціхні крышку!” -
Чашкі, лыжкі
Папрасілі. Замаўчаў.
Дзеці селі,
Ўсё паелі,
А хвалілі дружна чай.

ЦЫГАНСКІ КОНЬ

Дзеду Юстыну Пратасюку

Кірмаш галёкае, рагоча:
Звычайны тлум і таўкатня...
Конь добры дзеду ўлез у вочы,
Яму другія - не раўня.
“Я бачу, дзядзька вельмі хоча
Купіць вось гэтага каня? -

Пытаецца цыган. Па часці
Усё прадаць яму з рукі. -
Не конь, скажу табе, а шчасце!
Сам бачыш: прыгажун які!
Якая шыя! Шэрай масці
І ў белых яблыках бакі...”

Цыган пацвельвае, зараза.
Дзе праўда тут, а дзе мана?
Чаму ён столькі зняў адразу,
Што невысокая цана?
Не атрымаўшы дзед адказу,
Купіць не хоча ў цыгана.

“Шукаеш, дзядзька, скрозь падману?
Скажы, чым гэты конь не люб.
Як выйдзе ў поле з плугам рана,
Дык залюбуецца ўвесь люд.
Наконт заганы? Ёсць загана:
Не любіць лазіць конь на дуб!

А так - сілач. Звязе на горку,
З гразюкі выцягне на тракт...” -
“Прабач, але я не ваверку
Хачу ў цябе купіць, дзівак!" -
“Ну, дык аб чым тады гаворка?..”
(Цыган у гутарцы - мастак!)

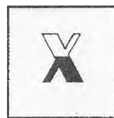
І па руках. Як з родным братам,
Стары расстаўся з цыганом.
Шчаслівы, едзе ён дахаты,
Наперадзе бялее дом.
Але бліжэй - раўчук з цыбатым
Драўляным дзедавым мастком.

Дайшоў да моста - конь ні з месца...
"Вы пустазвоны - не народ,
Каб на зямлі было вам цесна!" -
Кляў дзед увесь цыганскі род.
Ён тузаў, нукаў і, нарэшце,
Паехаў на бліжэйшы брод...

ЦІКАЎНЫ ВЕЧАР

Цікаўны вечар-дабрадзей
Абняў, ахутаў хаты,
Глядзіць у вокны на людзей,
Хто сёння чым заняты.
Хто блузку шые, хто прадзе,
А хто чытае казкі,
Дзе сварка-лаянка гудзе,
А дзе спакой і ласка.
Не хоча кінуць ён двара
І варты гэтай мілай,
Пакуль аж ноч - яго сястра -
Спаць не загоніць сілай.

ХВАЛЯ, ХВІЛЯ І ХВАЛЕЙ

Чытаю нёманскія хвалі,
зямлі дзядоў маіх скрыжалі.

Яўген Хвалей.

Кнігі тоўстыя чыталі,
Як экзамены здавалі,

А цяпер не варта нукаць:
Мы ж закончылі навуку.
Я чытаю ў Нёмне хвалі,

Поле продкаў, як скрыжалі.
Што ж да кніжак, не схлушу,
Вам паболей напішу,
Бо падаў свой зычны голас
З той зямлі, дзе жыў сам Колас,
І адношуся к эліце,
Дык Хвалея ўсе хваліце!
“Хваля”, “хвіля” ды “Хвалей” -
Слоў не ведаю мілей!

ХАМСКІ ПАДЛІК

(Паводле Андрэя Унукава)

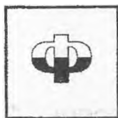
Змалку Хам паспеў дазнацца
Дзесяць слоў -
І ўсе пра маці.
Хам любіў іх паўтараць:
“Раз... два... тры... чатыры... пяць...”
І яшчэ да іх “падвесіць”:
“Шэсць-сем-восем-дзевяць-дзесяць!”

Выдалі, аднак, Указ -
Гэта раз.
Забалела галава -
Гэта два,
Бо за маты могуць даць
Раз... два... тры... чатыры... пяць...
А да іх яшчэ “падвесіць”:
Шэсць, сем, восем, дзевяць, дзесяць
Сутак, месяцаў, гадоў.
Скажаш слова - і гатоў!

Хам не можа нас паслаць:
“Раз-два-тры-чатыры-пяць!”
На сцяну ад злосці лезе:
“Шэсць… сем… восем… дзевяць… дзесяць…”
Але дома, у кватэры,
Без усякіх “тры-чатыры",
Без усякіх “сем” і “восем”
Скажа так, што шчыпне ў носе.
Языком нястрымна плешча,
Як гаворыць часам з цёшчай.

Хам цяпер - хамелеон:
Дзе крыць матам, знае ён.
За закрытымі дзвярмі
Як умееш, так хамі.
Мы пакуль што ў сем'ях пас -
Гэта раз.
Хам тут вечна галава -
Гэта два.
Трэцяе: і жонка з мамай
Берагуць, як могуць, Хама.
Нават дзеці дый унукі
Возьмуць Хама на парукі…

А таму
У многіх хатах
Падрастаюць хамяняты.
Раз… два… тры… чатыры… пяць…
Шэсць… сем… восем… дзевяць… дзесяць…
Каб злічыць вам хамянят,
Не ўкладзецеся і ў месяц.
Злосць бярэ, яе не змесціць
Галава. Хачу сказаць:
“Шэсць-сем-восем-дзевяць-дзесяць-
Раз-два-тры-чатыры-пяць!”
Ды маўчу… маўчу пры вас,
Калі дзейнічае Ўказ.

ФУТРА І ПЕРНІК

Мой сапернік
Не Капернік,
А сусед Даніла.
Шакаладку,
Дзіўны пернік
Дорыць ён Людміле.

Лета, восень -
Кветкі носіць,
Весела смяецца
І мяне
Пакіне з носам
Мой сусед, здаецца.

- Ці ж Мікіта
Лыкам шыты? -
Разважаю мудра. -
Я асілю
І Данілу,
Як куплю ёй футра...

Бо не верыў:
Люда верне
Футра, лак і пудру,
Пасмяецца:
-Данеў пернік
Даражэй за футра!..

Шэпчуць людзі:
- Вэлюм будзе
Да твару Людміле!
- А чаму
Скажыце, людзі,
Стаў мне свет нямілы?..

ФАНТАЗЁРКА

- Што за цуды?! Што за цуды! -
Пляснула рукамі Люда. -
Бегемот пабіў вярблюда,
А вярблюд сустрэў авечку...
- Фантазіруеш ты вечна! -
Кажа мама. - Зноў асечка!
Пакажы, дзе бегемот!
- Між дрыгвяністых балот
Разяўляе гучна рот.
- А вярблюд? Вярблюд двухгорбы?
- Ён, накінуўшы тры торбы,
У пустыню рушыў горда.
- Ну, авечку нехта з'еў -
Можа, воўк, а можа, леў?
- Не, яна пабегла ў хлеў...

Фантазёрка наша Люда:
Любіць размаўляць пра цуды...
З бегемотам і вярблюдам.

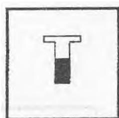

УСПАМІН

Разгульваў вецер-лістабой,
Як мы сустрэліся з табой.
- Скажы, ці будзем разам мы?
- О, пачакай хоць да зімы!..
Прыйшла сцюдзёная зіма,
А зладу не было й няма.
Я думаў: "Можа, па вясне
Ты радасна ўсміхнешся мне?.."
Калі ж вясна зайграла гімн,
Ты пад вянец пайшла з другім.
А я адзін, зусім адзін:
Са мной - бязрадасны ўспамін.

УНУК

Што такое? Стук ды грук!
З вуліцы вярнуўся ўнук.
Нібы ў дом прыйшла навала:
Рэчы кінуў як папала!
Кед адзін каля парога
Загароджвае дарогу.
А другі, парваны, кед
Заляцеў аж на буфет.
Цацкі “бегаюць” па хаце
(Іх штодзень збірае маці).
Але сёння баба Ната
Кажа ўнуку хітравата:
- Віцька, трошкі падрасцеш,
Калі сам усё збярэш!..
Ён сабраў, прысеў, заціх:
Вельмі хоча падрасці!

ТЭАРЭМА

Байка

Сяджу, запісваю: “Дано:
Палез дзядуля праз акно.
Трэба будзе даказаць,
Як ён вылезе назад”.
Дапускаю: тут прычына,
Закахаўшыся ў жанчыну,
Дзед Мікіта выбраў ранне
Для прызнання
У каханні.
Калі так, дальбог, без кветак
Не палез бы да кабеты...
Дапускаю: дзед быў ласы
На суседскія каўбасы.
Як расказваў сябруку:

Цап бабуля за руку,
Але ён - не лыкам шыты:
Тут змікіціў
Дзед Мікіта
І прыкінуўся, нібыта
Закахаўся да паўсмерці
і яго падбілі чэрці
Гэтак, нібы ў маладосці,
Праз акно залезці ў госці...
Каўбасой, вяндлінай, салам
Бабка госця частавала,
Бо дала нарэшце веры:
Сыдзе дзед за кавалера...
Значыць, выйшаў ён праз дзверы.

Байкар жыццёвую асіліў тэму,
Даказаўшы тэарэму.

ТОСТ

Калі любімая Радзіма
Не для цябе складае гімн;
Калі каханая жанчына
У Сочы цешыцца з другім;
Калі няшчырасць сквапным вокам
Загляне раптам з-за дзвярэй;
Калі жыццё паверне бокам
І, быццам ліпку, абдзярэ;
Як словы праўды і настрою
Не адгукнуцца між людзей, -
Напоўнім келіхі напоем,
Каб не загінулі ў бядзе.

ТВАРАМ ДА ВЕТРУ?

Да здравствует ветер, который в лицо!..

З *песні.*

Да ветру тварам садзяцца птушкі,
Слаце ў вочы глядзяць адкрыта...

Кастусь Турко.

Мы не птушкі - проста людзі,
Каб слату хапаць у грудзі.
Для цябе, мой сябручок,
Лепей вецер у бачок.
Я сабе любой хвілінай
Пажадаю ветру ў спіну,
А прайдохам і пачварам
Дзьмі, вятрыска, прама ў твары!..

СПРЭЧКА Ў ЛЕСЕ

Байка

У бары
Грыбы да часу, да пары,
Жылі, як добрыя сябры,
Хоць Падасінавік стары
Лаяўся бясконца
І выгаворваў жонцы:
І то ў яе не гэтак, і гэтае - не так!..
А тут яшчэ сынок-лайдак
Надзеў, дзесь падабраўшы шапку.
У крапінку, нібыта ў Мухамора.
- Вось умора, дык умора! -
Рагатала Бабка.
Ды цвяліў малечу Рыжык:
- Дзе купіў? Няўжо ў Парыжы?!
Падасінавік - у крык,
Бытта ўпіўся ў ножку цвік,

Прыстае з пагрозамі:
- Хай бы лепей Баравік,
Нават Падбярозавік!
Зноў з мяне смяецца бор:
Твой каханак - Мухамор!
- Што ты?! Анікому аніколі
Заляцацца да сябе я не дазволю!
Што, не верыш сваёй жонцы?..
- Плямы нават ёсць на сонцы!
Як паверу я табе,
Бессаромнай, у кляцьбе?!
... Сварку ў лесе дзень, два, тры
Чулі птушкі і звяры.
Слухаў кемлівы Масляк
І сказаў прыблізна так:
- Калі з жонкай муж не ладзіць,
Часта не ў гуморы,
То даб’ецца: тая здрадзіць
Нават з... Мухаморам.

СПАТКАННЕ ПАД ДАЖДЖОМ

Сыпле з раніцы дождж,
Ды даволі густы,
Па тэорыі подласці, добра вядомай...
Я ж ужо да апошняе ніткі прамок
(Гэта ж трэба - ізноўку
не ўзяў парасона!)
А цікава мне ўсё ж -
захварэю ці не?..
Раптам бачу - праз дождж
Ты ідзеш да мяне!

Генадзь Аўласенка.

Пра каханне
І спатканне
Папрасілі ўласна, каб

Расказаў Аўласенка.
- Што казаць? - прамовіў ён. -
Я забыў свой парасон,
Дождж, з вядра нібыта, лье
І праходу не дае.
Пачакаў гадзіны з дзве:
Што ж Анжэла не ідзе?
Вымак да апошняй ніткі,
Хоць ізноў выкручвай світку.
Па законах подласці,
Холад аж у поласці.
Прыхаплю, бадай, прастуду
Альбо іншую зануду.
Дзе, Анжэлачка, ты? Дзе ж?..
З парасонам вунь ідзеш.
Пасміхаешся, здаецца?
Значыць, будзем разам грэцца!..

РАСА І КАСА

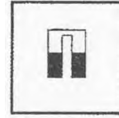
Скорагаворка

На траве - раса,
А ў траве - каса.
Раса траву росіць,
Каса траву косіць.
Ападзе раса,
І ўцячэ каса.

РАМАН

Выхвалялася Сюзанна:
- У мяне раман з Раманам!
Не службовы, а такі,
Што надоўга, на вякі...
Хлопец Сюзю ўвёў у зман -
І закончыўся раман.

ПЕРАБОРЛІВАЯ

Мела Дуня,
Прыгажуня,
Як на пору стала,
Кавалераў
Да халеры,
Дый перабірала:

“Што ж, Сяржа -
Вельмі гожы,
Праўда, невысокі.
Каб Алёшу
Столькі грошай,
Колькі мае Фока.

Кажуць, Шурык
П’е і курыць,
Фрол - як праца ў святы,
Мабыць, Вася
Мне б і здаўся,
Ды не едзе сватаць..."

Выбірала,
Жартавала
Прыгажуня з форсам...
Хлопцы дзевак
Разабралі -
Засталася з носам.

Адзінока,
Як сарока,
Пражыла ці многа.
І нарэшце,
Ранкам веснім,
Стала перад Богам.

Бог - няміла:
“Не грашыла?

Розгамі не секлі?
І без дзетак,
Малалетак?
Значыць, месца ў пекле!..”

ПЕГАС І ВЕРШЫ

Як даехаў да Парнаса
І загледзеў лебяду,
Рассядлаў свайго Пегаса:
“Ат, у прозу лепш пайду!”
Надаела цётка Муза:
Прэч лячу, як на пажар.
Ды спыніцца ўсё-ткі мусіў,
Як крылаты конь заржаў.
Так жалобна, бы заплакаў,
Развярэдзіў мне душу.
... І, прысеўшы на канапе,
Вершы новыя пішу.

ПАСТУШКА РЫФМАЎ

Я сёння пастушка,
Я статак пасу!..
Пагутару з хваляй,
Кароў напаю,
Хай людзі пахваляць
За працу маю!..

Раіса Баравікова.

Вецер травы ледзь варушыць,
Я спяшаю нацянькі,
Бо сягоння я пастушка,
А скаціна ля ракі.
Напасу на травах ўсякіх -
Малако прыбудзе.

Як падояць, шчыра дзякуй,
Пэўна, скажуць людзі...
Не, удзячнасці не знала -
Больш камення, рыфаў...
Падрасла - і пасвіць стала
На паперы рыфмы.
І занятак гэты лепшы,
Чым пасьба атараў...
Надрукую нізку вершаў -
Маю ганарары.
Я даўным-даўно паэтка -
Кніжкі ёсць і слава:
Чытачы мне дораць кветкі,
Прэміі - дзяржава.

ПАЖАР

Байка

Невядомая прычына -
Хто падпаліў альбо акурак кінуў,
Але пажар каціўся па бары.
А ў гэты час стары,
Здзічэлы Сокал
Сядзеў высока.
Яму б гукнуць: "Ратуйцеся, звяры!"
Ды Сокал быццам анямеў:
Не ведаў ён, што скажа Леў.
Агонь звярыныя знішчае хаты,
Мурашкі гінуць, птушкі, звераняты...
"Чаму не папярэдзіў? - пытае грозна Леў.
Не мог ці не хацеў?!
Ты што тады, аслеп, аглух?!" -
"Убаў свой гнеў,
Вяльможны Леў, -
Сказаў ліслівы Сокал. -

Я чую мо за двух,
І вочы бачаць шчэ далёка.
Але прывык цаніць вышэйшых
Званнем.
Чакаў ад вас, мудрэйшы,
Указання...”
І так аддана паглядзеў, так міла,
Што Лёва злосць сваю змяніў на міласць.

Сягоння свой расказ вяду
Я пра чарнобыльскую страшную бяду,
Пра Сокалаў, каторыя чакалі,
Каб ім усё “наверсе” падказалі,
І ад таго, паверце, не прайгралі.

ПАДЗЯЛІЎ

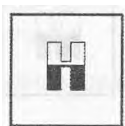
Меў Валерка
Дзве цукеркі,
А ў Ларыскі -
Ні ірыскі.
- Дай адну хоць,
Падзяліся! -
Не стрымалася Ларыса.
З’еў Валерка
Дзве цукеркі,
А Ларысцы
Даў паперкі.
- Ах, ты так?! -
І з той хвілінкі
Не сябруе з ім дзяўчынка,
А малюе дзіва-звера:
Хай укусіць ён Валеру!

ОЛЯ З "ОПЕЛЯ"

Оля ў "Опеле" сядзела,
Праз акно на свет глядзела:
"Дзе адзіны мой, каханы,
Што навекі мне адданы?.."
Хлопцы з гонарам былі:
Паглядзелі - і пайшлі.
Оля ўслед і так і сяк:
- Гэй, куды патопалі?
Як не хочаце ўзяць так,
Дык бярыце з "Опелем"!
Хлопцы слухаць не хацелі,
Прытанцоўваючы, спелі:
"Оп-ля, оп-ля -
Зацвіла картопля!
Опа-ля, опа-ля -
Выйдзі, Оля, з "Опеля"!
Ты для нас не чужаніца:
Будзем разам весяліцца!.."

НЮ

Любіць хлопцаў, шуры-муры,
Весялосць і валтузню.
У адзежы клічуць Нюра,
Без адзення - проста Ню.

НА РЫНКУ

Байка

Гэта быў звычайны рынак.
Гандлявалі, хто чым мог:
Хто стараўся збыць машыну,
Хто - салёны агурок.

Мяса, воблу, мандарыны,
І парэчку, і маліны,
Кроп, пятрушку, памідоры
І шыкоўныя ўборы.
Прыгажуня Ізабэла
Прадавала сваё цела,
А прафесар - галаву,
Што спраўлялася за двух.
У Панаса бралі мяса,
У Фядоры - памідоры,
У Паліны - апельсіны,
А ў Антошы - ягад кошык.
Ізабэла
Зранку ўмела
Прадавала ўжо двойчы цела.
Як ні сіліўся прафесар,
Галавы не змог прадаць...

Розум людзям гэтым часам
Не спатрэбіўся, відаць.

МУЖЫЧОК З КУЛАЧОК

Песенька

Мужычок
З кулачок.
Зноў ідзе ў кабачок.
З гэтым - чок
І з тым - чок -
Дый прапіў пятачок.

За вуглом
Яго дом,
Жонка-гром
З памялом:
“Дзе хадзіў ты, урод?
Спаць ідзі ў агарод!”

Кабачок
Пад бачок
І заснуў мужычок,
А ў руках
У яго -
Малады бурачок.

Як пасціць
Мужычок
Пабрыдзе ў кабачок.
З гэтым - чок
І з тым - чок -
І прап'е... пінжачок.

МУЖ ДЛЯ ПРЫНЦЭСЫ

Нечесаны, небриты и немыты,
Воняют табаком и перегаром,
Живут за женский счет, как паразиты,
И ничего не станут делать даром...
Возможно, мы с другими б лучше жили,
Но мы других, увы, не заслужили.

Алена Жабінкаўская.

Я - прынцэса на гарошыне.
Прынца клікала найлепшага,
А мяне тым агарошылі:
- Пойдзеш, дзеўка, за тутэйшага!
Што рабіць, дальбог, не ведала,
Недаступная, упартая,
Але мама мне паведала:
- Ты такога, мусіць, вартая...
Выйшла. Муж сям'ю "мацуе"
Тытунём ды перагарам,
Без ста грамаў не працуе...
Ой, гары, жыццё, ты гарам!

МОЖА, ХТОСЬЦІ ДЗЕСЬЦІ КАЛІСЬЦІ

Можа, хтосьці дзесьці памірае,
Недзе ж радасна на свет глядзіць.

Мікола Антаноўскі.

Можа, дзесьці хтосьці камусьці
Не дагадзіў чамусьці?
А можа, сабе на радасць,
Нехта недзе некаму робіць гадасць?
Можа, хтосьці дзесьці канае,
А нехта другі нічога пра гэта не знае
І радасна на свет белы пазірае?..
О Божа,
Вершу Антаноўскага, можа,
І неазначальны займеннік дапаможа?..

МІНІ-СПАДНІЧКІ І ПАЭТ

Ды ўрэшце зірнулі з хітрынкай
Каленькі
на белы свет…
Не месца тут кіслай міне.
Як сам сабе ні мані,
А ножкі ў спаднічках-міні
Ты паспрабуй абміні.
Здаецца,
сяджу на міне.
Тралейбус у космас ляціць…

Рыгор Барадулін.

Тралейбус, бы ў космас, на лініі
Ляціць, а навокал - вясна.
Не можа быць з кіслаю мінай
Паэт, як жанчына ў міні.
Асою "кусае" адна:

“Чаго гэтак вылупіў зенькі,
Нібыта дзяцюк, хоць і дзед?
Няўжо век не бачыў каленькаў
З хітрынкай у вабных кабет?!
Гатоў зазірнуць і пад міні
А волас сівы ў барадзе...”
Паэт наш сядзеў - як на міне:
Не знаў, куды вочы дзець.
Сакрэт, раскрываючы трошкі,
Сказаў ён жанчынам: “Калі
Паэт паглядае на ножкі,
Каб славіць жыццё на Зямлі!..”

МАРЫ ПРАВІНЦЫЙНАГА ПАЭТА

... Моўчкі птахі збіраюцца ў вырай,
І запіў правінцыйны паэт.
Ён пра славу і гонар не марыць,
Пазіраючы зрэдку ў акно...

Аляксей Ганчук.

Адлятаюць птахі на зыходзе лета.
Думае Алёша, гледзячы ў акно:
“Правінцыйным называеце паэтам -
Значыць, дайце грошай на віно!
Адмаўляць ці маеце вы права?
Надрукуйце верш, нібыта дар.
Ні павагі не прашу, ні славы -
Выпішце маленькі ганарар!
Мусіць, на загаданую тэму
Напісаць тады змагу паэму.
Прачытае, веру, белы свет
Ронда, і тарцыну, і санет.
А пакуль у вас прашу адно:
Дайце, браткі, грошай на віно!..”

ЛЕКТАР

Байка

У недалёкі час,
Калі было прамоўцаў шмат у нас,
Адзін заўзяты Лектар
Даказваў людзям, нібы дзецям,
Як цяжка жыць у буржуазным свеце
І што савецкая душа
Не бачыць добрага ані шыша
У тым, як там жывуць, у іхніх ЗША.
Стараўся, заваладаў залай,
Што людзі ледзь-ледзь не рыдалі,
Свае праклёны буржуінам пасылалі.
А Лектар, як апошні аргумент,
Сказаў: “У гэты саменькі мамент,
У гэты міг,
Як дзень у нас і жыта пазалота,
У іх —
Ноч цёмная, дажджы і слота...”
Тут паднялася дружна зала.
“Так ім і трэба! - пракрычала. -
Хай толькі ў нашых радасных людзей
Заўсёды будзе ясны дзень!
А ім - дык дастаткова й ночы!.."

Ды не заўсёды так бывае, як мы хочам.

КУМА

Прыпеўкі

Кумка, борздка паскачы,
Атрымаеш калачы.
Будзеш, як бабуля,
Дык з’ясі цыбулю.

Скача весела кума,
П’яная ў сцельку:
“Я баюся спаць сама:
Кум, хадзі ў пасцельку!”

Што ж ты, кумачка-кума,
Зводзіш хлопцаў з розуму?
Як гарэлкі больш няма,
Дык памрэм цвярозыя?

“Ці ж я, кумка, абібок,
Што не заўважаеш?” -
“Не, табе, мой куманёк,
Аднаму маргаю!..”

“Ты з кумою, мой сусед,
Нават незнаёмы?
Налівай віна як след
І вядзі ў салому!..”

Скажам “дзякуй” мы таму,
Хто прыпеўкі слухаў
Пра пяшчотную куму,
Кумку-весялуху.

КРОТ-ВАРТАЎНІК

Байка

Пасадзілі агарод
І звяры, і птушкі.
Падраслі капуста, кроп,
Агуркі з пятрушкай.
“Каб не кралі цераз плот,
Нельга нам без варты, -
Парашыў лясны народ. -
Хай пільнуе грады Крот.
Пакажы, што варты!..”

Крот - даведку: “Я ж, сябры,
Бачце - слепаваты...”
Не даслухаўшы, звяры
Падаліся ў хаты.
Збудаваў сабе жытло
Крот каля разоры...
Мышы ўсё, што тут расло,
Пацягалі ў норы.
Пяцьдзесят не менш прыблуд
Нарабілі стратаў.
... Вырак вынес строгі суд,
Каб Крата - за краты!

Як аб’явіць патрэбна пакаранне,
Шукаюць “крайніх”.
А часта тыя, хто крадзе,
Жывуць, як вош у барадзе.

КАЎЧЭГІ

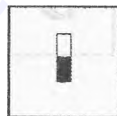
Нібыта петлі, душаць чэргі,
Спагады, ласкі анідзе.
Будуюць хаты, як каўчэгі, -
Уратавацца б ад людзей!
І грозяцца: “Дамы, як вежы,
Сабакі, зброя - да ўсяго.
Як прыйдуць нас паліць і вешаць,
Яшчэ паглядзім- хто каго!”
Не дай Бог варварскіх набегаў,
Бо колькі згіне без віны!
Не выратуюць і “каўчэгі”,
Калі не Ноевы яны.

КАМАР

Байка
(Паводле Альбіна Дзяконскага)

Як леў сканаў, хто перамог? Камар.
“Ну, вось ён і памёр, - гудзеў “званар”. -
Драпежнік дужы быў, а зараз нерухомы,
Ды жыў бы, каб не вёў вайны са мной, вядома.
Казаў жа слухацца і не кідацца ў зваду...
Дык хто ў мяне сягоння вырве ўладу?”
Мяркуйце самі:
Як мруць ільвы,
дык камароў мы выбіраем каралямі.

ІМЁНЫ

Хоць імёнаў
І мільёны,
А адно - найдаражэй:
Можа, Галя,
Можа, Валя, -
Хто прывабней і бліжэй.

У Людмілы,
Люды мілай,
Позірк - светлая вясна.
Слова “Ніна”
Знаць павінны:
Сёння “ні”, а заўтра “на”.

Любіць Зіна
З лімузінам -
Тут пачуцці цераз край,
А дзве Тоні -
Па дзве тоны,
Хоць ты сваі забівай.

Як ля Соні
Будзеш сонем,
Прэч прагоніць, засмяе.
Прыме Света
І без кветак,
Губы-слодач у яе.

Іры, Раі,
Ліды, Маі
Побач ходзяць па зямлі.
Без іх ласкі
І падказкі
Як на свеце мы б жылі?..

ЗДРАДА

Весной скворец
Мне изменил...

Лявон Валасюк.

Гожай, моцнай і шыкоўнай
Выйшла Лёнева шпакоўня.
Думаў ён: прыбудзе шпак,
Прыжывецца ў ёй. Аднак
Шпак жытло сваё агледзеў
І падаўся... да суседзяў.
Шляхам, мовіць так, прамым
Да шпачыхі. У прымы.
Гаварыў яму - не слухаў,
Што там хата-развалюха,
Што не створана ўмоў,
Каб расціць дачок, сыноў.
Шпак спявае звонка летам
І гадуе сваіх дзетак,
А Лявон - бы ў кругаверці:
Пастараліся мо чэрці
Дружбу са шпаком разладзіць,
Загадаўшы яму... здрадзіць.

ЗАЙ І “МЕРСЕДЭС”

Зай спяшаўся цераз лес,
Бачыць: плача “Мерседэс”,
Сярод дрэў стаіць адзін:
Можа, скончыўся бензін
Альбо ў лесе заблудзіў?
Зайка крыкнуў на бягу:
“Едзь за мной - дапамагу!”
Шпарка мчаўся даўганогі,
Але вывеў на дарогу
“Мерседэс” пацiснуў лапу
І сказаў з паклонам: “Дзякуй!”

З ПТУШЫНАЙ МОВАЙ

Пешчу любасцю палетак
І - пакуль не пастарэў -
Вывучаю мову кветак,
Мову птушак, мову дрэў...
Гаварыць з зязюляй чынна,
Як з вяшчунняю гатоў:
Не скупіся, налічы мне
Хоць бы нейкіх сто гадоў...

Пятрусь Макаль

З барадою адмысловай -
Дзевяноста дзевяць год,
Мне з птушынай дзіўнай мовай
Ані гора, ні турбот.
З мовай дрэў і траў утульна,
А з людской - ні “но”, ні “тпру”,
А таму часцей з зязюляй,
Чым з каханкай гавару.
А яна мне: “Петрусёк,
Пажыві яшчэ гадок!
Сваіх праўнукаў пагушкай
І ўсім чыста дакажы,

Што цудоўна з мовай птушак
На зямлі свой век пражыць..."
Не жанчыну, а палетак
Пешчу: мусіць, пастарэў...
Не забыць мне мовы кветак,
Мовы птушак, мовы дрэў.

ЖЫЦЦЁ З КОБРАЙ

Спытаюць у паэта: "Як жывеш?"
Сябрам адкажа без сумніву: "Добра!"
А сам жыве ў адной кватэры з кобрай:
Ёй, як труса, кідае зрэдку верш.
З'ядае на пяту, і зноў грызе,
Пілуе ўмела, шыю мыліць.
Не агрызаецца, хаця і мае сілу,
Бо лічыць: так жывуць усе!
З гадамі сам ужо не леў -
Цяжэй пісаць ад лета к лету...
Не ведае, ці стаў бы ён паэтам,
Каб жонкі гэтакай не меў.

ЖУРНАЛІСТ І ПІСЬМЕННІК

- Калі пісьменнік у значэнні "шмат пішу",
Тады "карэспандэнт" ад слова, мабыць, "кар",
Бо мушу прадаваць штодзень сваю душу
За невялічкі журналісцкі ганарар.

- А я пішу аб тым, што ляжа на душу,
З натхненнем я - і раб, і гаспадар.
Ніколі я, ніколі не схлушу,
Ніколі не спаганю Божы дар.
Прыбегну к мове той, якой пісаў Эзоп,
Як праўду людзям расказаць я не змагу...

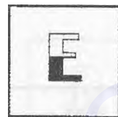
- Які з мяне Эзоп? Я больш... я больш халоп,
Сабака на жалезным ланцугу.

ЁЛКІ-ПАЛКІ

Ёлкі-палкі, ёлкі-палкі,
Ходзяць хлопцы за Наталкай.
Пасля іх прызнанняў палкіх
Ад Наталкі -
Толькі палкі.

ЕЎТУШЭНКІ ЎСЮДЫ ЁСЦЬ!

И бабка Ганна сказала:
“Ды я гавару не аб радне па прозвищу -
аб радне па душе.
И кали дзе-нибудь -
у Америцы ци у Африцы
ёсць добрыя люди, -
мне здаецца -
яны усе Явтушенки...
И ты не стамляйся
шукать радню по белому свету”.

Яўген Еўтушэнка.

Жэня ў Афрыку заехаў
І ў Амерыку не раз.
На прагулку ці з пацехі?
Не, каб выканаць наказ
Бабы Ганны. Нават полюс
І пустыні не мінаў,
Еўтушэнкаў след і голас
Між пустэчы адшукаў.
Жыў у чукчаў і эвенкаў...
З бабкай стрэнуцца калі,
Скажа ёй, што Еўтушэнкі
Ёсць усюды на зямлі.
Сеюць жыта, пішуць вершы,
Не пакінуць у бядзе...
Еўтушэнка - значыць, першы,
Лепшых не знайсці нідзе!

ДЖЭНІНА ДЖАЛА

Людзі Джэні клічуць джалам:
Жаліць Джона дзе папала!
На ўсе толкі-крыватолкі
Джон смяецца: “Добра з пчолкай
Жыць, сваволіць: не распуста!
Пахнуць мёдам Джэні вусны!”

ДЗІВАКІ

Кажуць, зранку па расе
Дзед Яўсей
Гусей
Пасе.
Не пасе, а спіць Яўсей.
Гусі ўсе даўно ў аўсе.
Прачынаецца пастух,
Каб сагнаць гусей на луг.
А яго сусед Яўмен
З крамы прыцягнуў бязмен,
Хоча зважыць куль мукі,
Ці не з’елі пацукі.
Пераважыў на бязмен,
Рад Яўмен:
Мука без змен.
Трэці дзед-дзівак Алесь
Ходзіць з вудай часта ў лес.
А чаму не да ракі,
Дзе жыруюць шчупакі?
Проста верыцца Алесю,
Што калісьці ўдасца ў лесе
На кручок злавіць дзіка,
Барсука
Альбо ваўка.

Ёсць пытанне ў хлапчукоў:
- Дзе знайсці такіх дзядкоў?
- У пасёлках, гарадах,
На далёкіх хутарах,
Там, дзе леглі бальшакі,
Каля мора, ля ракі
Вас сустрэнуць дзівакі.

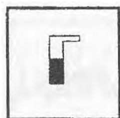

ДУЭЛІ

Дуэлі, кажуць, больш не ў модзе.
Забыць пра іх нам часта раяць.
Як адказаць таму, хто годнасць
і чалавечнасць папірае?!
Калі няшчырасць шчэрыць зубы,
і не памёр яшчэ Малчалін,
II праўду зноў вядуць на згубу,
Калі агортвае адчайнасць,
Калі губляецца дарога,
Што з тупіка вяла спачатку, -
Тады так хочацца пад ногі
Мне махлярам шпурнуць пальчатку.

ДАПАМОЖАМ ШЧУПАКУ

Без прынады, проста так,
Трапіў на кручок шчупак.
Стала млосна шчупаку,
Як пакінуў ён раку,
Дзе падводны ўвесь народ
Дружна водзіць карагод.
Дапаможам шчупаку:
Кінем зноў яго ў раку,
І насельнікі вады
Разбягуцца - хто куды...

ГРОШЫ, РОЗУМ І СУМЛЕННЕ

Байка

Ішлі аднойчы па дарозе
Сумленне, Грошы, з імі - Розум.
Кружыла снежная завея,
А на прытулак - аніякае надзеі...
Аж бачаць: ля дарогі - дом.
Зайшлі: вячэра, людзі за сталом.
Прызналі ўсе адразу Грошы,
За стол саджалі: “Просім! Проша!”
Астатніх са двара прагналі,
Каб не заміналі...
Хадзілі доўга па марозе,
Пакуль Вучоны не паклікаў Розум.
А той - Вучонаму: “Вазьміце і Сумленне!”-
“О не, бо з ім адно мучэнне!..”
Пайшло Сумленне і ў знямозе
Заначавала пры дарозе.

Давайце глянем
На жыццё цвяроза:
Калі на першым плане
Грошы, а не розум.
І на апошнім - будзе ў нас сумленне,
Якім наступнае чакаць нам пакаленне?..

ГАРАГЛЯД ЦІ ДЗЯКАВА?

Эпіграма

Гарагляд на хутары Паўлінава
Прыглядалася да гора ўсялякага...
Падрасла і з новаю радзінаю
Стала называцца Нінай Дзякавай.
Бо дзячкі ўсё ж на зямлі
Лепей елі ды жылі.

ВЯСНА “СТАВІЦЬ” МАТ

Весна неумело,
Споткнувшись,
Выругалась вдруг...

Лявон Валасюк.

Лявон Вясну пад руку вёў старанна.
Дарога бегла ўніз - няроўнасці, пакат.
Як спатыкнулася гарэза, нечакана
Сарваўся з вуснаў у яе такі адборны мат,
Што вушы ў мужыка ажно завялі...
“Ото Вясна! - падумаў раптам ён. -
Мо кінуць лепш яе, пайсці да Галі?”
- Прабач мне, калі ласка, мой Лявон! -
Прамовіла Вясна. - Хоць слоў багата,
Ці ў хвілю цяжкую сам абыходзішся без мата?..
Лявон пачырванеў, збянтэжыўшыся трошкі,
Бы мат сапраўдны атрымаў ля шахматнае дошкі.

ВЕРАБЕЙ-ЗЛАДЗЮЖКА

Верабей пад стрэшкаю: “Чык-чырык!”
А яму галаваньку: чык-чырык!
Гаспадар зласліва гаварыў:
- Не чапай чужога,
не бяры!..

БЯРВЕННІ З ДУШЫ

Да раніцы ў цішы
У светлым задуменні
З бароў сваёй душы
Тралюю слоў бярвенні.

Леанід Дайнека.

Не душа, а, Божа мой,
Бор густы ў Дайнекі.

То сякерай, то пілой
Робіць ён прасекі.
Покі дрэмлеце ў цішы
Ў светлым задуменні,
А пісьменнік, знай, з душы
Цягне слоў бярвенні.
Не на дачу альбо зруб
Лазні самай лепшай -
Леанід збывае з рук
То раман, то вершы.
У яго ж усё на “яцьˮ
(Не даеце веры?).
Хіба столькі напісаць
Мог бы без паперы?
Нагрузіў бярвенняў МАЗ -
Рук сваіх не чуе.
На раман каторы раз
Дрэвы ён тралюе.

БАБЫЛІ

Байка

Боб, Бабёр і Баабаб
Балабонілі пра баб.
Боб сказаў: “Узяць Фасолю,
Дык баршчы яна не соліць!ˮ
Хоць Бабру Бабрыха люба,
Ды баіцца, быццам згубы,
Бо паводзінаў не строгіх
І Бабру наставіць рогі.
Баабаб не быў адзіны,
Хто кахаў калісь Рабіну.
Зараз вучыць Баабаб:
“Не пускайце к сэрцу баб!ˮ

Папляткараць бабылі,
А жывуць, як і жылі.

АСЦЮКІ

Байка

Кірыла на таку
Старанна з братам жыта малаціў:
Снапы развязваў, цэпам біў,
Пакуль
Кашулю не набілі асцюкі.
Яны сябе там добра пачувалі,
Малацьбітоў аж да касцей даймалі.
“Дапамажы іх выкінуць, Якім!” -
Прасіў Кірыла брата.
“Дарма ўсё: іх тут так багата!..”
Кашулю зняў тады Кірыла
Ды аб вушак - штосілы.
І паляцелі асцюкі
Ва ўсе бакі.

Бывае часам госць такі,
Што нізавошта не пакіне сяброў дом,
Хоць выганяў яго сілком.

АМФІБРАХІЙ

Эх, напісаць бы вершы амфібрахіем
(Грашу ім, далібог, я вельмі мала),
Каб расказаць, як прадстаўніца мафіі
Прысела на хвілінку і сканала;
Як прыбягалі, прыязджалі звечару,
Гармідар не сціхаў ажно да рання,
Бо кожнаму хацелася засведчыць
і прыналежнасць, і сваю адданасць;
Як на магіле слыннай мафіёзі
Сказалі столькі слоў высакародных,
Ліліся кракадзілавыя слёзы,

Хаця балюча было толькі блізкім, родным.
Не вывесці, на жаль, мясцовай мафіі,
Грамадства па-ранейшаму хварэе.
... Не пішуцца штось вершы амфібрахіем,
А ўсё часцей ці ямбам, ці харэем.

АЛАДКІ

Смачны пах стаіць у хаце:
Ля пліты - бабрыха-маці,
А дзіцяткі-бабраняткі
За сталом ядуць аладкі.
- От, жуюць, жуюць старанна!
Шчокі, нос даўно ў смятане.
Апетыт чаму такі?
- Бо з пшанічнае мукі, -
Дадалі: - Аладкі ж нашы
Лепей, чым з бярозы каша!..

АЗБУКА НААДВАРОТ

- А чаму не з “а” да “я”? -
зашумеў народ. -
Значыць, азбука твая -
бы наадварот?!
Азбука не школьная,
крышачку куслівая,
Дзе-нідзе свавольная -
толькі не санлівая.
Прачытаў няспешна я,
наматаў на вус:
Век жыві з усмешкаю,
братка беларус!

РОДНАСНЫЯ ДУШЫ

Сцэнічны жарт у дзвюх карцінах

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Аўтар.
Аўдоля.
Хвядос.
Палашка.

КАРЦІНА ПЕРШАЯ

Аўтар.

Для Аўдолі
З горкай доляй
Болей радасці ніколі.
Ані песні ў будзень, свята -
Без мужчыны моўкне хата.
Гэтак удава рашыла,
Як прамер яе Даніла.

Зімовы вечар. Аўдоля на кухні. На стале гарыць лямпа. На пліце стыне вячэра. Яшчэ маладая, чарнявая, чырванашчокая Аўдоля вышывае ручнік.

Аўдоля.

Хутарок далёкі ад людзей,
Аніхто сюды зімой не забрыдзе.
І навошта я гатую кожны дзень,
Калі ежа ў рот не лезе, не ідзе?..

Уздыхнуўшы, апускае твар ніжэй над ручнікам, нявесела пяе:

Ото ж доля
для ўдавіцы:
Хоць у полі...
удавіцца
Альбо ў лесе,
на бярозе...
Ані песень -
толькі слёзы.

Выцірае слязу, далей гаворыць:

Ох, Даніла, мой Даніла,
Без цябе і свет не мілы!
Хутар без цябе чужы,
Хоць у белы свет бяжы.
Бога век вяком маліла б,
Каб з'явіўся тут Даніла...

Чуецца стук у дзверы. Аўдоля ацепваецца, падазрона глядзіць на ўваход. Дрыжачым голасам:

Хто там?

Уваходзіць незнаёмец у кажусе і шапцы-вушанцы.

Ой, чужы мужчына!

Хвядос *(вітаецца):*

Добры вечар, гаспадыня!
Не пужайся. Я - Хвядос,
Злосці ў хату не занёс.
Цэлы дзень быў на марозе,
Заблудзіўся я ў дарозе.
Дзякуй, што святло ў акне
Прывяло сюды мяне...

Аўдоля.

Як з дабром, кажух скідайце,
Да стала бліжэй сядайце.
Каб сагрэцца, знойдзем чарку,
На пліце ўжо стыне скварка.
Грэх ад Бога і людзей
Гнаць было б у ноч завей...

Хвядос.

Як завуць вас, маладзіца?

Аўдоля.

Я - Аўдоля. Удавіца.

Хвядос здымае вушанку, кажух, сядае на ўслончык. Аўдоля ставіць на стол пляшку гарэлкі, вячэру. У акно мяцеліца кідае снегам.

Аўдоля.

Ну й мяцельны сёння вечар!..

Хвядос *(узнімае чарку):*

За сустрэчу!

Аўдоля *(чокаецца з ім):*

За сустрэчу!..

Хвядос.

Ой, суседачка мая,
Маладзенькая,
А гарэлачка твая -
Саладзенькая!

Аўдоля *(падазрона):*

Ты чыю гарэлку п’еш?
І аб кім цяпер пяеш?

Хвядос.

Я пра вас спяваю толькі,
Чарнавокая Аўдолька!
Год назад памерла Зося,
Але роўнай не знайшлося.
Хоць скажу вам: бачыць Бог,
Абышоў мо сто дарог.
Добра, што зайшоў на хутар...

Аўдоля *(разумее яго і, саромеючыся, перабівае):*

Хведзька, мусіць, баламут ты?.

Хвядос.

Далібог, я не хлушу:
Бачу блізкую душу!
Я ўдавец, прызнацца мушу...

Аўдоля *(радасна пляскае ў далоні):*

Божа, роднасныя душы!
Мо за гэта вып’ем чарку?..

Хвядос *(падтаквае):*

Варта выпіць, з’есці скварку.
Падпіўшы, пяе:
Маладзіцу абдымае маладзец,
Удавіцы кветкі дорыць удавец.

Зноў гаворыць:

Яне ведаю цябе.
Раскажы лепш пра сябе!

А ў д о л я .

Танчыць змоладу любіла,
Але ўсё забраў Даніла.
Гэты хутар мне нямілы:
Адабраў ён столькі сілы!
Нават дня мне не хапала,
А бывала, а бывала…

Успамінаючы, уздыхае, але ў наступную хвіліну смяецца, падскоквае з услона, рукі ў вокі, спявае, прытанцоўваючы:

Мне казала маці ўранку:
“Не хадзі на пагулянку:
Там ля дзевак хлопцы ўюцца,
Падмануць і пасмяюцца!”
А я хлопцаў не баюся:
На гулянках весялюся.
На гулянках весялюся,
Бо я хлопцаў не баюся!
Помню, мама днём казала:
“Не хадзі на карнавалы:
Там не хлопцы - толькі маскі -
Не чакай дабра і ласкі!”
А я масак не баюся:
Разам з імі весялюся.
Разам з імі весялюся,
Бо я масак не баюся!
Мне казала мама ўвечар:
“Не збірайся на сустрэчу!
Хлопец гожы пасваволіць -
Прынясеш дзіця ў падоле!”
А я дзетак не баюся,
З гожым хлопцам весялюся.

З гожым хлопцам весялюся,
Бо я дзетак не баюся!..

Х в я д о с *(даўно ўжо танцуе разам з Аўдоляй, падпяваючы ёй, а то сам заспяваў частушку):*

Хай снягі, хай дажджы,
Маразы хай лютыя -
Да каханак пабяжым
Босыя й абутыя!

А ў д о л я *(ківае пальцам):*

Ніякой цяпер каханкі -
Застаешся ў хутаранкі!

Х в я д о с .

А Аўдоля
Мне дазволіць?..

Тая загадкава пасміхаецца, нічога не гаворыць, але Хвядос разумее яе і клянецца:

Не збягу, дальбог, ніколі!

А ў д о л я *(нараспеў):*

Напілася я, наелася,
Дый на ложак захацелася...

Закідвае рукі за галаву, прыкідваецца п'янай:

Ох, ох! За-ха-це-ла-ся...

Х в я д о с *(адзін):*

Удавіца смелая
І ў рабоце ўмелая!
Хто мне дапаможа і парадзіць,
Як з Аўдоляю прыгожаю паладзіць?..

Складае недавышыты ручнік, тушыць лямпу і ідзе ўслед за Аўдоляй.

ЗАСЛОНА.

КАРЦІНА ДРУГАЯ

А ў т а р .

Наступіў нарэшце ранак.
Паплылі за вокны сны.
Сонца ў спаленьку глядзіць.
Ну, давай і мы заглянем,
Ці паладзілі яны?
О, яшчэ тут хтосьці спіць!..

Ложак разасланы. Аўдоля толькі-толькі расплюшчыла вочы.

А ў д о л я .

Ты прабач... прабач, Даніла,
Што другі зрабіўся мілым!
Ён вясёлы, дужы, добры, -
Выбар мой і ты б адобрыў...

Глядзіць на суседнюю падушку, дзе павінна быць Хвядосава галава. Там... пуста.

Што, Хвядос уночы збег, -
А дзе ж "дзякуй" за начлег?!

Устае, апранаецца. Глядзіць на стул, куды звычайна кладзе свае ўпрыгожванні. І там - пуста.

Завушніцы дзе? Пярсцёнкі?
Павалок няўжо да жонкі?
Значыць... значыць, не ўдавец,
Але ў ложку - ма-ла-дзец!

Салодка пацягваецца. З абярэмкам дроў заходзіць Хвядос.

Х в я д о с .

Наклаў я зранку дроў,
Каб твой дом не ахалоў...

А ў д о л я *(неадрыйна глядзіць на яго, яшчэ не верачы, што Хвядос тут, пытае не да месца):*

Што, Хвядосе, для красы
Адпусціў сабе вусы?

Хвядос *(кладзе ля печкі дровы. Важна):*

Не, мужчынская краса -
Гэта сошка ды каса!

Аўдоля.

Веру, Хведзька, не лядашчы,
І жанок умееш лашчыць:
За бачок ушчыпнеш
Ці ля вуха казытнеш.
Не балюча, а салодка!..

Хвядос *(убок):*

Апетытная малодка!

Праз хвіліну:

Ну, як спалася, Аўдоля?
Пракляла мяне і долю?

Аўдоля.

Бачыць Бог, але Аўдолька
Не кляне цябе нікольки...
Я шукаю завушніцы,
Дзе яны маглі згубіцца?
Ні на стуле, ні на печы...

Хвядос.

Распранаючыся ўвечар,
Завушніц, пярсцёнкаў жменю
Ты паклала мне ў кішэню.

Аўдоля *(без злосці):*

Загубіла баба памяць!

Здагадліва смяецца:

Вінавата ў гэтым замець...

Хвядос (у *такт):*

Праўда, замець вінавата:
Прывяла да гэтай хаты...

А ў д о л я *(глядзіць у акно):*

Снег чаго Палашка месіць?
Не была, здаецца, месяц.

Х в я д о с *(падышоў да Аўдолі. Насцярожана):*

Што ёй трэба? Хто такая?!

А ў д о л я .

То Данілы братавая.
Як нячыстая прынесла!

Уваходзіць Палашка, ледзь не да вачэй закутаная хусткай.

П а л а ш к а *(да Аўдолі):*

Здраствуй! З вечара мяцець,
Што рашыла паглядзець,
Ці твой хутар не занесла?

Заўважае Хвядоса:

Бач, у хаце мужыкі!

Адразу - як допыт:

Скуль узяўся? Хто такі?!

А ў д о л я (з а *Хвядоса, насмешліва):*

Не хвалюйся: ён адзін,
І не брат мне, і не сын.

П а л а ш к а .

Брата ведаю сама,
Дзетак у цябе няма.

Х в я д о с *(разумее, што лішні):*

Вам, сваячкі, гаварыць,
А мне трэба пакурыць!

Бярэ цыгарэты і выходзіць.

П а л а ш к а .

Хто такі?

А ў д о л я .

Завуць Хвядос.
Снег сюды пад ноч занёс.

П а л а ш к а *(насмешліва):*

Во знайшла! Бусліны нос,
А вусы, як у ката, -
Сме-ха-та!

Робіцца зноў сур'ёзнай:

Не асела і магіла,
Як забыла пра Данілу?..

А ў д о л я .

То хварэў… Зусім не стала,
А ты кажаш: часу мала?
Знаеш: весці гаспадарку
Бабе - добрая прыпарка!
Я сама ару, кашу.
А калі каго прашу,
Дык нясу рублі і пляшку.
Не паняць табе, Палашка,
Што адна я кожны дзень,
Быццам бы трухлявы пень.
Перакінуцца з кім словам?..

П а л а ш к а *(устаўляе сваё):*

Ох, жанчыны пазласловяць!

А ў д о л я .

Ну і хай! Яны не ўказ!
Чым я горшая за вас,
Што жыву без мужа, дзетак,
А раблю зімой і летам?!

П а л а ш к а *(не можа пераканаць Аўдолю і злосна крычыць):*

Раскажу свайму Валодзю,
Што з нядаўніх пор
Ужо хахаляў прыводзіш
Ты на бацькаў двор!..

А ў д о л я .

Тут маёй няма работы?!
Столькі поту! Столькі поту!.

Амаль крычыць:

Ну, бяжы, хутчэй бяжы!
І кажы, усім кажы!
Толькі носа ў мае справы не кажы!..

Палашка выбягае. Праз хвіліну заходзіць Хвядос.

Хвядос *(пасмейваючыся):*

Здагадацца можна:
Гаварылі "асцярожна"!

Пра Палашку:

Быццам ветрам панясло!

Аўдоля *(роспачна ківае галавою):*

Абгавор на ўсё сяло!
Толькі мне не страшны плёткі,
Калі побач ты, Хвядотка!

Прыціскаецца да грудзей:

Бог цябе сюды прынёс,
У нялёгкі бабін лёс…

Хвядос.

Чарнавокая Аўдоля,
Веру мне паслана доляй!
Будзем жыць, араць і плесці,
Гаспадарку разам весці…

Аўдоля і Хвядос *(развесяліўшыся, двойчы спяваюць):*

Будзем разам дружна жыць,
Шчасцем нашым даражыць!..

Аўтар.

Бусел (можа, вам вядома?)
Пасяліўся ў іх на доме,
Сына к восені прынёс -
Рады жонка і Хвядос.
Ані крыку, ані сваркі:
Разам ладзяць гаспадарку.
Для людзей адкрыты дзверы.

Хто не верыць, хай праверыць!
А Палашка не бывае:
Значыць, зло пакуль трымае.
... Гэтым я закончыць мушу
Сказ пра роднасныя душы.

ЗАСЛОНА.

ЗМЕСТ

Літаратурна-мастацкае выданне

Бензярук Расціслаў Мацвеевіч

АЗБУКА НААДВАРОТ
Гумар і сатыра

Рэдактар *А. Р. Бензярук*
Камп’ютэрная вёрстка *Н. Я. Фіцнер*
Дызайн вокладкі О. *М. Хвалько*
Карэктар *Н. Р. Баброва*

Падпісана да друку 04.11.2008 г. Фармат 60x84 1/16.
Папера афсетная. Гарнітура «Арыял». Рызаграфія.
Ум.-друк. арк. 3,49. Ул.-выд. арк. 1,01.
Тыраж 50. Заказ 5510.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
прыватнае вытворча-гандлёвае унітарнае прадпрыемства
«Издательство “Альтернатива”».
ЛИ № 02330/0131883 ад 04.12.2006.
ЛП № 02330/0131687 ад 26.10.2006.
Пр. Машэрава, 75/1, к. 312, 224013 г. Брэст.